

ОУ "Св. Патриарх Евтимий" – Варна

гр. Варна (9023) ж.к. "Вл. Варненчик" ул. "Димитър Дончев" № 10
Директор – телефон/факс (052) 510-690 E-mail – ou.patriarha@gmail.com

Утвърждавам:.....
Веселина Манолова
Директор ОУ „Св. Патриарх Евтимий“

МЕХАНИЗЪМ

ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ И ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

И КООРДИНАЦИЯ НА РАБОТАТА ПРИ СЛУЧАЙ НА ДЕЦА, ЖЕРТВИ ИЛИ В

РИСК ОТ НАСИЛИЕ И ПРИ КРИЗИСНА ИНТЕРВЕНЦИЯ

В ОУ „СВЕТИ ПАТРИАРХ ЕВТИМИЙ“

гр. Варна

ЗА УЧЕБНАТА 2019/2020 ГОДИНА

Разработен, съгласно Заповед № РД09-611/18.05.2012 г. на Министъра на образованието и науката. Приет на ПС №1/26.09.2019 г.

1. ИЗМЕРЕНИЯ НА НАСИЛИЕТО МЕЖДУ УЧЕНИЦИТЕ НЕОБХОДИМОСТ И ОБХВАТ НА МЕХАНИЗМА

Въвеждането на общ механизъм за противодействие на тормоза се налага от разбирането, че реален напредък в справяне с насилието може да бъде постигнат само в резултат на прилагането на последователна и целенасочена политика в ОУ „Св. Патриарх Евтимий” – гр. Варна, която се споделя и следва от цялата училищна общност и се подкрепя от всички отговорни институции. Също така трябва да се включат освен институциите така и родителите, попечителите, настойниците или хората които полагат адекватни грижи за отглеждането на детето. Подобна политика на територията на училището трябва да включва мерки и дейности за превенция и намеси, наред с разписаните на национално равнище механизми и отговорности за действие в ситуации на насилие или кризи. Насилието между учениците в училище обхваща широк спектър от прояви. То е явление със сериозни размери и оставя дълготрайни последици върху психичното здраве и поведението както на тези, които търпят насилие, така и на онези, които го извършват. Поради този факт трябва да се работи превантивно, както учениците така и сродителите, защото до голяма степен модела на поведение който прилагат в училище е именно този който са видели у дома. Българската дума, която отговаря най-точно на явлението е „тормоз”. Досегашният опит в страната и на международно разписани механизми и отговорности съгласувани в механизми показва че:

1. Предварително планирани и стриктно спазвани интервенции намаляват случаите на насилие в дадените училища с приблизително 20-25%.
2. Ефективността на цялостната политика на училището по отношение на тормоза е по-добра, ако програмата се прилага организирано и методично за всички ученици, и то в продължение на години. Като ясно им се разграничават правата и задълженията.
3. Най-добри резултати са регистрирани сред учениците в началния курс.
4. Резултатите са по-устойчиви когато на учениците се дава възможност сами да разработят правила за поведение в своите паралелки и наказанията при не спазването им.
5. Честотата на физическото насилие расте до 5-6 клас. След това се регистрира плавен спад.
6. Вербалният тормоз и социална изолация са с най-голям интензитет 6-7 клас, като в различни общности и условия може да продължава през целият период на съзряване. С нарастване на календарната възраст, учениците в един клас все по-малко съчувстват на жертвата. Основен фактор тук е пубертета.
7. При ефективно прилагане на механизмите настъпват промени в поведението на учениците с проблемно поведение. Задействат се вътрешни съпротиви. Това налага регулярно, анонимно допитване на учениците, с цел получаване на обратна връзка.
8. Без планирана и системна интервенция резултатите са негативни и много често води до групов тормоз.
9. Когато се прилагат наказания, често не се постига очаквана позитивна корекция. Специалистите препоръчват прилагане на метод от типа: „Трупане на опит от

последствия”. Регистрираният спад на насилие в класната стая е почти с почти 50%.

10. Големината на паралелката влияе върху тежестта и честотата на тормоза.
11. Често налагания тормоз е провокирано от желанието за привличане на внимание и стремеж към лидерска позиция в класа.
12. В следствие на придобиване на знания и умения за разпознаване на различните форми на насилие се достига до процес на осъзнаване на собствените действия, разпознаване на агресивното поведение на ранен етап и развиване на способности за самонаблюдение.

Тормозът е форма на насилие, която се определя като сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към един и същ ученик от страна на един ученик или група.

Проявите на тормоз в училище най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:

- **Физически тормоз** - блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;
- **Вербален тормоз** - подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди;
- **Психичен тормоз** - подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене;
- **Социален тормоз** - избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз, изолиране.
- **Виртуален тормоз** - обидни, заплашителни и подигравателни текстови съобщения по мобилен телефон, електронна поща, Skype или Facebook; разпространяване на материали, които уронват достойнството на детето или го унижават; снимането на детето с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видео в интернет или други канали без негово съгласие, на слухове, клюки и заплахи в социалните мрежи, крадене на самоличност и др.

Според чл.7 ал.1 и ал.2 от Закона за закрила на детето, всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

II. МЕРКИ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ И ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА В ОУ „Патриарх Евтимий“

1. Осъзнаване и оценка на проблема.

- 1.1. Оценката на тормоза се организира от ръководството на учебното заведение със съдействието на класните ръководители за справяне с насилието в началото и в края на всяка учебна година, с цел определяне на формите и видовете тормоз, участниците в тормоза и местата, където най-често се случва.

1.2. След наблюдение и подаване на обратна връзка от страна на класните ръководители се прави обобщаване получените резултати, училищният психолог запознава педагогическия персонал на училището с оценката на проблема на Педагогически съвет.

1.3. На базата на извършената оценка се изготвя план за противодействие на училищния тормоз за справяне с насилието, който се актуализира всяка година до края на месец ноември.

2. Дейности за предотвратяване на училищния тормоз.

Дейности на ниво клас/класна стая

1. С цел създаване на пространство, в което се говори открито за тормоза:

- в часа на класа всеки класен ръководител използва формите на групова работа, дискусия, решаване на казус, споделяне на опит за разясняване на проблема за същността и видовете тормоз между учениците; лектор с разговори и беседи по определен график разяснява за иновациите в справянето с тормоза.
- учителите по български език и литература, история, география и предметите по гражданско образование планират теми от учебното съдържание за работа и анализ по проблема насилие, ценностите, социалните роли, функциониране на институциите; запознаване с различните институции и техните абривиатури; Д“СП“, О“ЗД“, ИДПС, община, ВУИ, СПИ и др.
- родителите могат да бъдат поканени за участие в тези занятия, като ясно изразяват своята позиция по отношение на проблемите на децата.

2. Класните ръководители провеждат перманентни разговори с родителите в индивидуални или групови срещи за това какво е тормоз и какви са преживяванията на извършителя и потърпевшия, дали той се чувства унижен или заплашен. Във всичките му форми, не зависимо дали детето е жертва или насилник.

3. Всяка паралелка заедно с класния ръководител изработва общи правила на поведение в училище на ниво класна стая, училищен двор и коридори.

4. Класният ръководител, заедно с учениците изработва процедура, описваща мерките в случай на нарушаване на правилата.

Дейности на ниво училище

1. Комисията, съгласувано с класните ръководители договаря единен механизъм с ясно разписани отговорности, за предотвратяване и реагиране при проява на тормоз и насилие в училището.

2. Класните ръководители обобщават всички предложения за правила на поведение и ценности, направени от класовете и формулира общо училищни ценности и правила, които стават част от училищната политика.

3. Учителите в училището предлагат на ръководството мерки и изработват процедура за усъвършенстване на системата на дежурство с оглед на това да бъдат обхванати местата в училището, където при етапа на оценка е установено, че се извършва тормоз.

При много сериозно ниво на тормоз – злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето, телесния интегритет, както на ученика-жертва, така и на ученика-извършител се описва в дневник. Незабавно се уведомява Директора на училището, който в рамките на един час сигнализира Дирекция „Социално подпомагане” – Отдел „Закрила на детето” и Държавна агенция „Закрила на детето”, Регионално управление по образованието, кмета на населеното място и РПУ. Като се спазва Основната процедура при такива инциденти.

Дейности на ниво общност

1. Класните ръководители съдействат на психолог/педагогически съветник за издирване на родители от областта на помагащите професии, като психолози, социални работници, лекари, журналисти, спортисти, музиканти, драматурзи, художници и др., които да бъдат включени в различни училищни инициативи по първична превенция на тормоза в училище.
2. Осигуряват се реални партньорства с външни за училището организации, служби и специалисти по предложение на класните ръководители и училищният психолог/педагогически съветник. Дейностите се съгласуват предварително с директора на училището.

III. ДЕЙСТВИЯ ЗА СПРАВЯНЕ С УСТАНОВЕН УЧИЛИЩЕН ТОРМОЗ

По-голямата част от ситуацията на тормоз могат да бъдат овладяни от учителите, а някои от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. Важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между учениците. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на учениците, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват.

Ако се касае просто за приятелска игра учителят може да се намеси, за да предупреди децата да внимават да не се наранят.

Ако обаче наблюдаваното поведение може да бъде определено като тормоз е необходимо да се предприемат следните действия:

Прекратяване на ситуация на тормоз.

Задължение на всеки учител/служител на ОУ „ Патриарх Евтимий” е да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел, като:

- В случай на физически тормоз учениците трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно;
- Жертвата не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията;
- Важно е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение.

1. Реакции спрямо ученика, упражнил тормоз.

1.1. Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за „възстановяване на щетата“. Той се прилага от класния ръководител или ЗДАСД.

- Учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, показва ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че хората правят грешки, които следва да бъдат поправени, без да се налагат наказания;
- Ключов момент във „възстановяването на щетата“ е, че класният ръководител разговаря с ученика, а ученикът сам избира и решава как ще поправи грешката си. С това негово решение трябва да се съгласи и потърпевшият от тормоза ученик;
- Класният ръководител изслушва ученика, упражнил тормоза в отсъствието на потърпевшия ученик;
- След изясняване на ситуацията и постигане на договорка, класният ръководител за определен период от време проследява поведението на учениците и дава обратна връзка;
- Класният ръководител може да потърси съдействие и от другите учители и от психолог/педагогически съветник, който също може да подпомогне работата на учителя като наблюдава ученика във взаимоотношенията му с другите ученици и даде насоки за действията и мерките, които учителят да предприема при необходимост.

1.2. При повтаряне на едни и същи нарушения на правилата се прилага подходът за възстановяване на щетата, уведомяване на класния ръководител и Комисията към ОУ „Патриарх Евтимий“ – гр. Варна, като се съставя протокол за тормоз.

- Класният ръководител уведомява родителите за случилото се, както и за предприетите от училището действия за разрешаване на ситуацията;
- Разговорът се провежда в партньорски взаимоотношения, като се предоставя отворено пространство за споделяне на техните опасения и гледни точки;
- Родителите трябва да бъдат запознати, че критиките, обидите и negliжирането на другия ученик от тяхна страна само ще задълбочат конфликта;
- От разговора могат да бъдат изведени конкретни договорки кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат;
- Учителят насочва родителите за консултация с училищния психолог/педагогически съветник.

1.3. ПРИ ТОРМОЗ НАД УЧЕНИК:

- Учителят или служителят, станал свидетел на подобен тормоз, ако не може да се справи сам е длъжен да потърси помощ от охраната в училището, дежурния екип или други лица, намиращи се в района на инцидента;
- След прекратяване на физическия контакт между лицата, свидетелят на тормоза уведомява директора на училището и регистрира ситуацията на насилие в единния регистър на училището.

- Директорът уведомява отдела за „Закрила на детето” към Дирекция „Социално подпомагане” – гр. Варна и Държавна агенция „Закрила на детето” - Варна, РУО, МКБППМН и полицията при необходимост;
- Комисията обсъжда ситуацията на свое работно заседание и съставя протокол за тормоз, уведомява класния ръководител и родителите на учениците като насочва извършителя към МКБППМН и полицията, ОЗД и общината по силата на координационния механизъм.

2. Реакции спрямо ученика, който е обект на тормоз

Работата с ученици, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение.

- Класният ръководител говори с ученика, по възможност още същия ден (или веднага след като е разбрал за случая, ако се касае за ситуация, за която е научил случайно) и да разбере какво точно се е случило;
- Необходимо е да се подчертае поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се;
- Класният ръководител наблюдава ученика в следващите дни, за да се увери как се чувства и при необходимост отново разговаря с него.

3. Реакции спрямо наблюдателите

- Класният ръководител изтъква тези, които са се намесили в защита ценностите на училището. От останалите очаква да направят същото, ако се случи в бъдещето;
- Класният ръководител насърчава учениците за грижа спрямо учениците, станали обект на тормоз.

III. УЧИЛИЩНА СИСТЕМА ЗА НАСОЧВАНЕ КЪМ ДРУГИ СЛУЖБИ

1. Регистриране на ситуации на тормоз.

- Всяка ситуация на тормоз се описва в регистъра от учителя/служителя, който я е наблюдавал с цел проследяване развитието на случая във времето и планиране на подходяща интервенция; Дневникът се съхранява при директора на училището.
- Регистърът съдържа кратко описание на всяка ситуация, кога се е случила, кои са участниците и какви мерки са били предприети;

2. Класните ръководители следят вписаните в регистъра случаи и предприемат необходимите мерки за взаимодействие с учителите, родителите и училищния психолог/педагогически съветник.

3. Насочване към други служби.

В случаите, при които поведението на детето се отличава с изразени агресивни прояви, снижен контрол върху гнева, склонност да разрешава конфликтни ситуации с насилие е необходимо да бъде потърсено съдействие от страна на отдел „Закрила на детето” по местоживееене.

Како първа стъпка се уведомява директора на училището, който е задължен да уведоми съответния отдел „Закрила на детето” по местоживее и Държавна агенция „Закрила на детето”, на чиято територия е училището, РУО – Варна, местните комисии за БППМН, полицията и всички останали участници в мултидисциплинарния екип по силата на координационния механизъм.

В тази връзка е необходимо да бъде потърсено съдействие от страна на социалните работници от отделите „Закрила на детето” към Дирекциите „Социално подпомагане”. Социалният работник е професионалистът, който може да проучи ситуацията, в която се намира детето, условията, при които живее, родителският капацитет и при необходимост да предприеме мерки, които да подпомогнат детето и семейството като цяло.

IV. Процедури и алгоритъм при установен тормоз между учениците.

Ниво на тормоз	Отговор на училището	Документиране
<p>ПЪРВО НИВО - НИСКО НАРУШАВАНЕ НА ПРАВИЛАТА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Форми на физически тормоз са например: леко удряне, бутане, щипане, драскане, дърпане на коса, халане, подритване, замърсяване или разрушаване на нечия собственост. • Форми на вербален тормоз са например: подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди, нецензурни/неприлични коментари; • Форми на психически тормоз са например: омаловажаване, клюкарене, обиждане, осмиване, засрамване, подвикване, ругане, клеветене, измисляне на пръкори. • Форми на социален тормоз са например: подмятане на коментари, подиграване, изключване от групови или съвместни дейности, 	<p>На първо ниво, по правило, действията се предприемат автономно от класен ръководител или учител заедно с родител, като се предприема педагогическа работа – индивидуално, за група ученици или за целия клас.</p> <p>При наличие на щети от материален характер – те се възстановяват.</p> <p>По изключение, ако насилственото поведение се повтаря, педагогическата работа не дава резултат, последствията са по-сериозни, ако се касае за насилие от страна на група към индивид или ако едно и също дете или ученик бива тормозено нееднократно в ситуации, класифицирани като първо ниво, то тогава следва се да предприемат действия, предписани за ситуации от нива две или три.</p>	<p>Ситуациите от първо ниво не се регистрират.</p>

<p>фаворитизация/предпочитания, базирани на различие, разпространяване на слухове.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Форми на сексуален тормоз са например: показване на неприлични жестове и действия, вербален тормоз със сексуално съдържание, разпространение на исторни и изображения със сексуален подтекст. • Форми на кибертормоз са например: обидни обаждания и изпращане на обидни съобщения (SMS, MMS, съобщения в социалните мрежи, др.) 		
Ниво на тормоз	Отговор на училището	Документиране
<p>ВТОРО НИВО – ПОВТАРЯНЕ НА ЕДНИ И СЪЩИ НАРУШЕНИЯ НА ПРАВИЛАТА ИЛИ С ПО-СЕРИОЗНИ ПОСЛЕДИЦИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Форми на физически тормоз са например: шамаросване, удряне, стълкване или късане на дрехи, ритане, обграждане, плюене, отнемане и разрушаване на нечия собственост, дърпане на нечий стол изпод него, дърпане за уши или коса. • Форми на вербален тормоз са например: подигравки, отправени пред целия клас или група, публично унижение, обиди; 	<p>На второ ниво, по правило, действията се предприемат от класен ръководител заедно с психолог/педагогически съветник, представител на Комисията и директор и задължително участие на родител.</p> <p>Ако присъствието на родителя не е в най-добър интерес на детето, например би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, директорът следва да се обърне към отделите за закрила на детето.</p> <p>Координационният съвет прави оценка на риска и се инициира индивидуална работа по случай.</p>	<p>Ситуацията на тормоз се описва в Дневника за ситуации на тормоз и се предприема работа по случай.</p> <p>Възстановяване на щети при наличие на такива.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Форми на психически тормоз са например: изнудване, заплашване, несправедливо наказание, забрана за общуване, отхвърляне и манипулация. • Форми на социален тормоз са например: интригантстване, разпространяване на слухове, публично отхвърляне и игнориране, неприемане, манипулиране и използване. • Форми на сексуален тормоз са например: сексуално докосване, показване на порнографски материали, показване на интимни части на тялото и сваляне на дрехи, подтикване или принуждаване към сексуални действия, заснемане в сексуални пози. • Форми на кибертормоз са например: непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видео, злоупотреба с блогове, форуми, социални мрежи, заснемане без разрешение. 		
Ниво на тормоз	Отговор на училището	Документиране
ТРЕТО НИВО – ЗЛОУПОТРЕБА СЪС СИЛА, КАКТО И ПРИ ЕКСТРЕМНИ СИТУАЦИИ, В КОИТО СЪЩЕСТВУВА	На трето ниво, по правило, уведомяването на ОЗД и/или органите на полицията става незабавно от служителя на	Ситуациите на тормоз от трето ниво се описват в Дневника за случаи на тормоз, като по тях се предприема интензивна работа

<p>ОПАСНОСТ ЗА ЖИВОТА И ЗДРАВЕТО ИЛИ ЗА ТЕЛЕСНИЯ ИНТЕГРИТЕТ, ЗА КОЙТО И ДА Е ОТ УЧАСТНИЦИТЕ В СИТУАЦИЯТА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Форми на физически тормоз са например: сбиване, задушаване, събаряне, причиняване на изгаряния и други наранявания, намущване с остър предмет, провесване от прозорец или високо място, лишаване от храна, излагане на ниски или високи температури и заплашване с оръжие. • Форми на вербален тормоз са например: закани, заплахи, обиди, клевети, които накърняват сериозно достойнството, публично унижение и др.; • Форми на психически тормоз са например: сплашване, изнудване със сериозни заплахи, насилствено отнемане на пари и вещи, ограничаване на движението, склоняване за употреба на наркотични и други психотични вещества, включване в деструктивни групи и организации. • Форми на социален тормоз са например: заплахи, изолация, групово измъчване на индивид или група и организиране на затворени групи (банди), последиците от които нараняват други. • Форми на сексуален тормоз са например: съблазняване от друго дете или възрастен, 	<p>училището, идентифицирал тормоза.</p> <p>Действията на ниво училище се предприемат от директор заедно с Комисията със задължителното участие на родител и компетентни власти, организации и услуги (центрове за социална работа, здравни центрове, отдел закрила на детето, полиция и др.). Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето, например би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, директорът следва да информира центъра за социална работа, отделите за закрила на детето и/или полицията.</p> <p>Отговорът на училището може да включва насочване към местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните и полицията, ОЗД и община по силата на координационния механизъм; съставяне на Протокол за тормоз и възстановяване на щетата; включване на учениците в допълнителни програми, насочване към услуги в общността.</p>	<p>по случая, включваща всички участници, правят се оценки на потребностите и план за действие, както и се инициират процедури в съответствие със закона.</p> <p>Ако друга организация или услуга е въввлечена в работата с ученика, училището установява връзка с тези организации или услуги и хармонизира дейностите.</p>
---	---	--

<p>злоупотреба с власт при подстрекаване, изнудване, склоняване и/или принуждаване към сексуални действия, блудство, изнасилване, кръвосмешение.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Форми на кибертормоз са например: повторно действие на непоксяно заснемане и разпространяване на снимки и видеозаписи, злоупотреба с блогове, форуми, социални мрежи, заснемане без разрешение, заснемане на сцени на насилие, разпространение на записи и снимки на детска порнография. 		
--	--	--

Съставил:

Кристина Радева /уч. психолог/

II. ПРЕЗУМПЦИЯТА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ЖИВОТА И ЗДРАВЕТО НА ДЕТЕТО/УЧЕНИКА И ПРИОРИТЕТИ НА ПСИХОЛОГ/ПЕДАГОГИЧЕСКИ СЪВЕТНИКО-ПЕДАГОГИЧЕСКАТА РАБОТА.

1. От презумпцията за опазване на живота и здравето на детето, като фундамент от върховните и безусловни права на децата, произтича и вменената отговорност на всеки работещ с деца.

Конвенцията на ООН за правата на детето дава цялостната рамка за закрила, предоставяне на услуги и участие на всички деца без дискриминация с оглед на тяхното преживяване и пълноценно развитие. Въпреки, че Конвенцията на ООН за правата на детето трябва да се чете изцяло, следните членове формират специфичната основа на закрилата на детето: 1 (дефиниция за дете); 2 (недискриминация); 3.1 (най-добрият интерес на детето), 3.2 (задължения за грижа и закрила), 3.3 (стандарти за грижа), 6 (преживяване и развитие), 12 (участие), 13 (свобода на изразяването), 19 (закрила от насилие), 25 (периодичен преглед на настаняването), 32, 33, 34, 36, 37(a) (закрила от икономическа експлоатация, употреба на психо-активни вещества, сексуална злоупотреба и всички други форми на експлоатация; измъчване, жестоко, нехуманно или деградиращо отношение или наказание), 39 (физическа и психо-социална възстановяване и социална реинтеграция), които са подробно доразвити в естественото си продължение в устоите на българското законодателство Закон за закрила на детето – чл. 3 (принципи), чл.7, чл. 11 (право на закрила срещу насилие), чл. 11 а (закрила на личността на детето), чл. 12 (право на изразяване), чл. 15 (участие в процедури).

2. Фундаментален статут в междуинституционалното партниране се отнежда на превенцията, недопускането и възможностите за минимизирането на случаи на деца чиито родители са починали, неизвестни, лишени от родителски права или чиито родителски права са ограничени, или детето е останало без тяхната грижа; дете или деца, които са жертва на злоупотреба, на насилие, на експлоатация или на всякакво друго нехуманно или унижително отношение или наказание, както в или извън семейството му; дете или деца, за които съществуват опасност/и от увреждане на тяхното физическо, психическо, нравствено, интелектуално, социално развитие или друг вид развитие; дете или деца, които страдат от увреждания, както и от труднолечими заболявания, констатирани от съответен специалист; дете или деца, за които съществува риск от отпадане от училище или което е отпаднало от училище.

3. Като предпазно защитен механизъм на работата при случаи на дете жертва на насилие или дете в риск, както и в случаите на спешна намеса, при условията на вече

съществуваща криза Регионалното управление на образованието – гр. Варна, планира изготвянето и внедряване на примерни схеми за отреагиране.

Приложение № 1

III. Схема за оповестяване

4. Постигната е широка професионална и обща социална информираност за възможностите и функционалните предимства на националната телефонна линия за деца в риск на телефонен номер 11 61 11, както и за горещата телефонна линия за деца 080019100.

5. Екипите в детските градини и училищата да се придържат към основните педагогически принципи в работата си и да обезпечават превантивно процеса с реален комплекс от превантивни действие, реализирани на училищно и извънучилищно ниво за недопускане на поведенчески прояви на агресия и насилие, а в случай на регистриран риск, насилие или тормоз да прилагат готови, предварително изготвени, съгласувани и утвърдени от директорите разписани процедури за диагностика, отработване и пренасочване на случая по компетентност.

6. Взаимосвързаността и взаимобвързаността на Механизма за сътрудничество и координиране на работа при случаи на деца, жертви или в риск от насилие и при кризисни интервенции и Механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище, съгласно заповед на МОН № РД 09-611/18.05.2012 г., както и с други стратегически училищни документи и дейности /Координационен съвет, планове и стратегии за дейността, инструкции, процедури, вътрешни правила, споразумения, правилници, включително ПДУ и др./, трябва да бъде логически последователна, балансирана и продължаваща политиките по гарантиране върховите права на децата.

7. Изготвяне на многофакторен анализ, след задълбочено опознаване на фактите и обстоятелствата водещи до сигнала, като база за индивидуален план за работа:

- **социално-икономическите фактори** - нисък жизнен стандарт, безработицата, бедността, социална изолация, лоши до мизерни битови условия, финансовата криза.

- **фактори от семейната среда** – криминогенността в семейството, конфликтността и насилието в семейната среда; липсата на позитивни модели на поведение, ниското образование и култура на родителите, проблемите в общуването между родители и деца; безотговорността и безнаказаността на родителите, слабия или липсващ родителски контрол и незаинтересоваността към проблемите на децата /родителска абдикация/.

емоционална отчужденост в семейството и пренебрегването на децата, педагогическата запемареност и възпитателни грешки;

- **фактори от приятелска среда** – негативното влияние на тази среда при попадането на децата в младежки групи и ситуации наситени или изобилстващи от криминогенен риск; транзактиране /съзнателно и несъзнателно/ на насилнически модели на общуване в неформалните групи; прилагане на лоши правила, неправилно заучени поведенчески модели, оповаващи се на силовото решаване на конфликти и пораждащите ги ситуации; употребата и злоупотреба на алкохол и наркотици, наложено от груповите норми;

- **личностно-психолог/педагогически съветнически фактори** – неадекватното взаимодействие между индивида и обществото, акцентуации на характера, проблеми в комуникативността; социално-психични деформации, психолог/педагогически съветническа незрялост, ценностни и емоционални дефицити; липса на значими интереси; недостатъчно развит самоконтрол; липса на умения за преодоляване на конфликти; подражание на асоциални поведенчески модели; стремеж към самоутвърждаване чрез агресия и девиантно поведение; незачитане и непознаване на правните и морални норми и други;

- **социокултурни фактори** – деформацията на ценностите в обществото и негативните социални ценностни модели; социалните модели, толериращи агресия; наличието на насилие и порнография в медиите, интернет, компютърните игри и филмите; неразвитата система за интересни и полезни занимания на децата за осмисляне на свободното време и пренасочване на детската енергия към социално приемливи физически и интелектуални занимания;

- **социално-педагогически фактори** – занижен социален контрол; необхващане, отпадане и бягства от училище; проблеми свързани с реда и дисциплината в училище; подценяване на възпитателната работа; снижаване авторитета на учителите и принижаване ролята на училището като институция; неэффективна система за гражданско образование; неадекватни психолог/педагогически съветнически и педагогически похвати в училище; агресивни прояви и насилие сред учениците; недостиг на психолози в училище и недостатъчна психолог/педагогически съветническа помощ извън училище; ограничени възможности за извънкласна и извънучилищна дейност и други;

- **правно-нормативни и съдебни фактори** – все още не достатъчно добре функциониращото законодателство, свързано с правата и закрилата на децата, въпреки периодичните промени в нормативните актове; потребността от уеднаквяване на съдебната система със съвременните европейски изисквания.

IV. СУБООРДИНАЦИОННИ ПРАВИЛА ЗА РАБОТА ПРИ СЛУЧАИ НА ДЕЦА, ЖЕРТВИ ИЛИ В РИСК ОТ НАСИЛИЕ И ПРИ КРИЗИСНА ИНТЕРВЕНЦИЯ.

1. Регистриране сигнал за евентуален риск за дете/ученик от детска градина, училище, извънучилищно обслужващо звено или друг източник, регистриран в РУО – Варна и уведомяване на началника на РУО – Варна до 1 час.
2. Незабавно уведомяване на МОН за вида и характера на сигнала, както и за предприетите по спешност действия – до 1 час.
3. Информирание на принципала – Отдел „Закрила на детето“ към Дирекция „Социално подпомагане“ и партньорските структури за вида и характера на сигнала с ясна и точна формулировка и заявка за взаимно сътрудничество – до 1 час.
4. Аналитичен доклад до началника на РУО – Варна за осигуряване на необходимата първична информираност, след набавяне на информация, касаеща конкретния случай. Подготовка на препоръки, изготвени на базата на законосъобразно и целесъобразно консолидирано мнение след обсъждане, включително и в рамките на работна група сформирана за случая /при нужда и по преценка на началника на РУО/. Осигуряване на качествена и навременна професионална помощ в два аспекта – консултативна, а при нужда и специализирана терапевтична помощ на нуждаещите се. Проверка на обстоятелствата по осигуряване на екзистент-минимум, както и на защитена и сигурна среда за дете или група нуждаещи се деца.
5. Бърза и качествена оценка на риска и ориентировъчна оценка за необходимия за всяка съответна ситуация ресурс – човешки и материален.
6. Вторичен доклад до началника на РУО – Варна за създадените координационни дейности, спешно предприетите мерки по сигнала и развитието му.
7. Супервизиране и проследяване на сигнала до окончателното му разрешаване.
8. Предаване на опита и разширяване обхвата на заинтересованите страни с оглед минимизиране на последиците от възможност за попадане на дете в състояние на риск от средата.

V. КООРДИНАЦИОННИ ПРАВИЛА И РАМКА ЗА МЕЖДУИНСТИТУЦИОНАЛНАТА ДИСЦИПЛИНА.

1. Регистриране на сигнала и уведомяване на началника на РУО – Варна до 1 астрономичен час.

2. Информирание на социален работник и началник на Отдел „Закрила на детето“ към съответната РДСП. Определяне на пряко ангажирано по дадения случай лице – отговорник за контакт и обмен на информация. Изготвяне на експертна оценка за необходимостта от съответни специалисти за включване в състава на екипа – основни и алтернативни участници.
3. Екипът на Отдел „Закрила на детето“, изпраща обобщен доклад до компетентните институции /НС „Полиция“, Районна прокуратура, МОН, медицинско звено и/или съответни медицински специалист/и, съответна община или нейна структура, социална услуга или мярка нетърпящи отлагане, МКБППМН, ОКБППМН, НПО, доставчици на външни в общността услуги и др./, придружен от копие на получения и регистриран сигнал. Оторизираният ръководител на екипа, насрочва конкретна дата и час за организирането на работна среща, с фиксиран дневен ред.
4. Мултидисциплинарният екип за кризисна интервенция /екип за работа в условията на криза/ включва в състава си: полицейски служител, дежурен прокурор, съдия, дежурен лекар, специалисти социални работници посредничещи и осигуряващи социалната услуга „кризисно настаняване“, дежурен представител /оторизирано лице/ от съответната местна администрация, психолози и педагогически специалисти имащи необходимия ценз и опит, както и друг вид специалисти по преценка на екипа. За гарантирането в максимална степен правата и интересите на детето, решенията и препоръките на екипа следва да се постигат с абсолютно мнозинство. Екипът разработва индивидуален план за работата си за всеки отделен случай с фиксиране на точни срокове и индивидуални отговорности на всеки от членовете.

VI. ИНДИКАТОРИ ЗА УСПЕВАЕМОСТ.

Липса на рецидиви и информация за ретардация и/или регрес в респондентите, ползватели на индивидуална или групова междуинституционална услуга.

VII. ЗАКЛЮЧЕНИЕ.

Всяко дете има право на закрита среща въвличане в дейности, неблагоприятни за неговото физическо, психическо, нравствено и образователно развитие. Всяко дете има право на закрита среща нарушаващите неговото достойнство методи на възпитание, физическо, психическо или друго насилие и форми на въздействие, противоречащи на неговите интереси. Всяко дете има право на закрита среща използване за просия, проституция, разпространяване на порнографски материали и получаване на

неправомерни материални доходи, както и срещу сексуално насилие. Всяко дете има право на права, равни с тези на всички други деца.

Настоящият документ не претендира за изчерпателност и по своето съдържание той е „отворен“ и е в готовност да бъде актуализиран, променян и допълван с оглед посрещането на потребностите от регулаторни механизми на обществото и в частност, тези на децата.

Процедури и алгоритъм при установен тормоз между учениците.

Ниво на тормоз	Отговор на училището	Документиране
<p>ПЪРВО НИВО - НИСКО НАРУШАВАНЕ НА ПРАВИЛАТА:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Форми на физически тормоз са например: леко удряне, бутане, щипане, драскане, дърпане на коса, хапане, подритване, замърсяване или разрушаване на нечия собственост. • Форми на вербален тормоз са например: подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди, нецензурни/неприлични коментари; • Форми на психически тормоз са например: омаловажаване, клюкарене, обиждане, осмиване, засрамване, подвикване, ругане, клеветене, измисляне на пръкори. • Форми на социален тормоз са например: подмятане на коментари, подиграване, изключване от групови или съвместни дейности, фаворитизация/предпочитания, базирани на различие, разпространяване на слухове. • Форми на сексуален тормоз са например: показване на неприлични жестове и действия, вербален тормоз със сексуално съдържание, разпространение на истории и изображения със сексуален подтекст. • Форми на кибертормоз са например: обидни обаждания и изпращане на обидни съобщения (SMS, MMS, съобщения в социалните мрежи, др.) 	<p>На първо ниво, по правило, действията се предприемат автономно от класен ръководител или учител заедно с родител, като се предприема педагогическа работа – индивидуално, за група ученици или за целия клас.</p> <p>При наличие на щети от материален характер – те се възстановяват.</p> <p>По изключение, ако насилственото поведение се повтаря, педагогическата работа не дава резултат, последствията са по-сериозни, ако се касае за насилие от страна на група към индивид или ако едно и също дете или ученик бива тормозено нееднократно в ситуации, класифицирани като първо ниво, то тогава следва се да предприемат действия, предписани за ситуации от нива две или три.</p>	<p>Ситуациите от първо ниво не се регистрират.</p>
<p>ВТОРО НИВО – ПОВТАРЯНЕ НА ЕДНИ И СЪЩИ НАРУШЕНИЯ НА ПРАВИЛАТА ИЛИ С ПО-СЕРИОЗНИ ПОСЛЕДИЦИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Форми на физически тормоз са например: шамаросване, удряне, стъпкване или късане на дрехи, ритане, обграждане, плюене, отнемане и разрушаване на нечия собственост, дърпане на нечий стол изпод него, дърпане за уши или коса. • Форми на вербален тормоз са например: подигравки, отправени пред целия клас или група, публично унижение, обиди; • Форми на психически тормоз са например: изнудване, заплашване, несправедливо наказание, забрана за общуване, отхвърляне и манипулация. • Форми на социален тормоз са например: интригантстване, разпространяване на слухове, публично отхвърляне и игнориране, неприемане, манипулиране и използване. • Форми на сексуален тормоз са например: сексуално докосване, показване на порнографски материали, показване на интимни части на тялото и сваляне на дрехи, подтикване или принуждаване към сексуални действия, заснемане в сексуални пози. • Форми на кибертормоз са например: непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видео, злоупотреба с блогове, форуми, социални мрежи, заснемане без разрешение. 	<p>На второ ниво, по правило, действията се предприемат от класен ръководител заедно с психолог/педагогически съветник, представител на Комисията и директор и задължително участие на родител.</p> <p>Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето, например би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, директорът следва да се обърне към отделите за закрила на детето.</p> <p>Координационният съвет прави оценка на риска и се инициира индивидуална работа по случай.</p>	<p>Ситуацията на тормоз се описва в Дневника за ситуации на тормоз и се предприема работа по случай.</p> <p>Възстановяване на щети при наличие на такива.</p>